

Robert Petersen

interview ved Keld Hansen

Red.: Hvad er eskimologi?

– Det er et fag på Københavns Universitet. Det blev i sin tid startet som hovedsagelig filologisk studium, men har siden udviklet sig ved også at lægge vægten på andre grene af kulturvidenskabene. Derved har faget fået en afgrænsning, der breder sig på et bestemt geografisk område, men til gengæld spreder sig over forskellige discipliner. At faget i dag beskæftiger sig meget med samtidsituationen i det arktiske område opfatter jeg ikke som brud med fagets tidligere linie, men snarere som en a jourføring, der blev muliggjort ved, at flere personer er ansat under faget end før. Det er klart, at udvidelsen af denne del af vore aktiviteter har medført overvejelser, da vi i nogle tilfælde også må berøre en række kontroversielle spørgsmål. Selv om vi fortsat dyrker studiet af den traditionelle kultur, så har studiet af samtidssituationen understreget betydningen af den sociale kontekst i det grønlandske og eskimoiske samfundsliv. Men hvis vi betragter den traditionelle kultur som en tilpasning til omgivelserne, så er studiet af samtidens situation også lige

så meget studium af en nytilpasning til nye omgivelser. I denne sammenhæng er det også af betydning, at de indfødte folkeslag i forskellige områder gennem 60-erne, men nok især i 70-erne, organiserer sig, således at de får kulturelle og politiske talerør over for deres regeringer. Dette har ikke mindst ændret betingelserne for studiet af disse folkeslag, idet disse organisationer ikke blot fortjener en betydelig opmærksomhed, men naturligt nok ønsker at have en indflydelse på forskningspolitikken. I dette spil forsøger eskimologien foruden sine almindelige forpligtelser over for universitetsstudiet, at medvirke til afklaringen af de nye organisationers problemer, konsulentbistand og kontakt med disse organisationer indgår derfor i eskimologiens arbejdsområde.

Red.: Hvis faget er ændret, hvad har professor Holtved betydet for dig?

– Det er klart, at ens professor spiller en vigtig rolle for ens videnskabelige skoling, vel også for en del af ens personlige udvikling. Professor Holtveds metodiske grundighed og respekt for sine data har bevirket, at han aldrig var

bange for at indrømme, at der var ting, han ikke kunne besvare på stående fod. I stedet noterede han sådanne spørgsmål ned, og når man så traf ham næste gang, havde han undersøgt sagen. Det giver en indtryk af en virkelig reel forsker og et meget fint menneske. Denne grundighed har vel også været medvirkende til, at han, selv om han dengang var ene om faget, havde samlet den publicerede viden om eskimoerne til et afrundet hele, og det har så gjort det muligt for os andre at køre videre. Der er visse ting, som er kommet igennem i de seneste år, men som for en stor del hviler på professor Holtveds grundlæggende arbejde. Således har Holtveds beskrivelse af en række følger af en grønlandsk retskrivningsrevision været banebrydende, og muliggjort at revisionen kunne finde sted i 1973, uden dette grundige arbejde kunne denne revision nemt trække i langdrag endnu.

Red.: Fagets placering i forhold til den løbende debat?

– Det kan være vanskeligt at vurdere det, når man står midt i det, men hvis vi betragter det ud fra, at vi jævnligt får henvendelser fra Grønland og grønlandske kredse, tror jeg, at den information, der udgår fra instituttet dels som artikler og direkte debatindlæg, har bidraget til meningsdannelsen i Grønland. Det drejer sig ikke alene om den erhvervsmæssige fordeling i Grønland, eller forskningspolitik, hvor måske fagets rolle er indirekte, således at de grønlandske politikere i mange tilfælde synes at være meget selvstændige i deres formuleringer, men også inden for sprogdebatten har man fra fagets side kom-

met med konkrete indslag. Jeg vil tro, at faget har spillet en rolle i spørgsmålet om minedriftens samfundsmæssige virkning og ikke mindst spørgsmålet om ejendomsretten til jorden og undergrunden. Her spiller det en rolle, at f. eks. „native rights“ ikke optræder som selvstændig disciplin inden for jurastudiet, og må til en vis grad fremsættes af ikke-jurister.

Men i en tid, hvor forskningens samfundsrelevans ofte kommer på tale, må det nok understreges, at man ikke uden videre kan betragte „samfundsrelevansen“ ud fra, om man kan forbinde studiet med konkrete problemer eller ej. Nyttens af et studium kan meget nemt komme indirekte. Når det grønlandske samfund har ret udtalte identitetsproblemer i dag, så er ethvert studium, der kan medvirke til styrkelsen af identiteten, mere eller mindre samfundsrelevant. Det drejer sig både om sprogstudier, historiske og forhistoriske studier, studier af litteraturen m. m. I denne situation er den „traditionelle“ eskimologi ikke så lidt samfundsrelevant.

Red.: Burde eskimologisk institut ikke snarere ligge i f. eks. Godthåb end i København?

– Hvis vi ser dette spørgsmål alene ud fra instituttets synspunkt, er der to ting, der må fremhæves, nemlig at instituttet beskæftiger sig meget med studiet af det grønlandske samfundsliv under forskellige former, og feltstudiet derfor i vid udstrækning må foregå inden for det grønlandske samfund. Dette kan vel ikke bestrides med større vægt, selv om det må understreges, at et videnskabeligt studium også består af mere end ind-

Robert Petersen.

Nordisk Pressefoto. 1975.

samling af data. Behandlingen af data kan naturligvis lide af, at man betragter sine data isoleret fra helheden. Ganske givet er der en række perspektiver, der vil gå tabt i denne isolation. På den an-

den side er en isolation af den samme mængde data vel nødvendig, hvis man skal sætte fokus på dem. I alt fald er der ingen tvivl om, at de lettere danner et mønster, hvis man begrænser dem ved at

isolere dem fra de øvrige sammenhænge. I den videre bearbejdelse vil jeg dog anse et universitetsmiljø for en nødvendighed. Hvis vi ikke mindst ser på analysen af data, og instituttets øvrige undervisningsforpligtelser på universitetsniveau, tror jeg, at instituttet som sådant ikke kan placeres i Grønland uden at skulle indrette sig på en hel anden måde.

Dette kan til gengæld ses sammen med behovet for studiet af det grønlandske samfund i selve Grønland. Det kan muligvis bedre varetages af et andet institut, hvis hovedopgave er forskning i Grønland. Derfor tror jeg, at Grønlands Landsråds tanke om Inuit Institut er en bedre løsning.

Red.: Føler man som en grønlænder et større tilknytningsforhold til de øvrige eskimoer og andre truede minoriteter end til Danmark?

– Gennem den mere end 250-årige forbindelse mellem Grønland og Danmark er der blevet knyttet en masse forbindelser, både personer imellem, men også gennem den kulturelle og politiske påvirkning, der nødvendigvis måtte komme i den lange tid. Ser vi f. eks. på hjemmestyreudvalgets forslag, der meget sandsynligt deles af flertallet af den grønlandske befolkning, så har man ønsket at bevare det danske statsborgerskab i Grønland, og det skyldes, at man finder, at statsfællesskabet med Danmark fortsat er ønskeligt for Grønland. Hvis vi snævert definerer „tilknytningsforhold“ som statsmæssigt tilhørsforhold, så må dette vel tydes, at man føler en nærmere tilknytning til Danmark end til andre stater. Dette er heller ikke så mærkeligt, da der findes adskillige tru-

ede minoriteter, som man i Grønland vel aldrig hører om, det kan nok være vanskeligt at føle et nært tilknytningsforhold til folkeslag, som man aldrig har hørt om.

Men hvis vi ser på forholdet mellem Grønland og Danmark, er påvirkningen fra Danmark meget større end påvirkningen fra Grønland til Danmark, det være sig kulturel, administrativ, politisk eller intellektuel. Dette forhold kalder vi for asymmetrisk forhold. I et sådant asymmetrisk forhold er der uundgåeligt en række ting, der opleves meget forskelligt af påvirkeren og den påvirkede, og endda hjælper grundige forklaringer ikke på forståelsen. I forbindelse med sådanne forhold behøver grønlænderne ikke at forklare sig ret meget for at blive forstået af folkeslag i samme ende af et asymmetrisk forhold. Der er åbenbart mange paralleller i deres erfaringsmateriale. Derfor er grønlændernes direkte forbindelse med folkeslag i samme situation som dem uden tvivl nyttig for alle parter.

Red.: Hvad har det betydet for faget, at stadig flere grønlændere læser eskimologi, og vil der komme stadigt flere herved?

– Denne „forøgelse“ må vel forstås på den måde, at det totale antal af de grønlændere, der studerer eskimologi, vokser, uden at selve forøgelsen vokser. Det er naturligvis glædeligt, at flere grønlændere har fundet det værd at følge studiet. Det virker i sig selv opmuntrende. Men ud over det har det jo været folk, der i forvejen var stærkt engageret i forskellige sider af det grønlandske samfundsliv. Selv om de fleste

af dem kun fulgte undervisningen i begrænset tid, har de derfor medbragt deres bidrag til fagets indhold. Ikke mindst har de kunnet bringe friske oplysninger om en række forhold i Grønland. Flere af dem havde desuden deltaget aktivt i instituttets forskellige organer. Hvad fremtiden angår, er det nok netop i de sidste år blevet vanskeligere at fremsætte formodninger om den. Umiddelbart vil jeg ikke forvente, at der vil komme flere folk ad gangen end før.

Red.: Hvad med din konsulentvirksomhed for landsrådet? Hvordan skal de fremtidige forskningsopgaver prioriteres i Grønland?

— I virkeligheden har jeg, og har haft, flere tilknytningsforhold til landsrådets arbejde. Jeg repræsenterer landsrådet i Det rådgivende udvalg vedrørende samfundsforskning i Grønland, og er naturligvis kun repræsentant i een valgperiode ad gangen. Det rådgivende udvalg er rådgivende overfor ministeren for Grønland, men vi har også drøftet spørgsmålet om, at udvalget skulle være rådgivende overfor landsrådet. I den forbindelse laver jeg rapporter til landsrådet om udvalgets arbejde, men holder iøvrigt kontakten med landsrådet, når vigtige beslutninger skal drøftes. Arbejdet i Det rådgivende udvalg har medført planlægning af nogle samfundsundersøgelser, og den sidste af dem, undersøgelse af minedriftens samfundsmæssige virkninger er ved at løbe af stabelen. Sidste år har jeg udarbejdet et større oplæg til landsrådets samfunds forskningsdebat, og iøvrigt har jeg efterfulgt professor Holtved i hans konsulent-

funktion overfor Sprog- og retskrivningsudvalget, som jo blev nedsat af landsrådet.

Jeg tror, at ethvert folkeslag har ret til at kunne henvende sig til nogen, som står uden for den daglige administration, og dermed ikke har noget medansvar for den administrative politik. I den forbindelse finder jeg det rigtigt, at en del af Institut for eskimologis stab kan optræde som „alternativ ekspertise“ som en neutral instans, alene det, at de ikke er parter i beslutningsprocesserne, vil medvirke til, at de kan fremkomme med andre synspunkter, og jeg tror, at det er en meget væsentlig part af den demokratiske tradition. At Grønland selv i øjeblikket mangler „alternativ ekspertise“ giver instituttets medvirken en ekstra dimension. Dette syn indebærer naturligvis, at man ikke på forhånd kan acceptere, at man er „neutral“, når man er enig med beslutningsorganerne, men er „kontroversiel“, når man fremkommer med en afvigende opfattelse. Det er klart, at man som „alternativ ekspertise“ ikke nødvendigvis behøver at få meningsfæller blandt grønlænderne, men medvirker blot ved at give dem et bredere beslutningsgrundlag. Vi har set, hvordan administrationens eksperter gav befolkningskoncentrationen en opbakning i overensstemmelse med den herskende politik, som om det var en naturlov, som man knap nok behøvede at agitere for. På den anden side skal man heller ikke være blind for, at den „alternative ekspertise“, som for en stor del skal hentes uden for selve Grønland, har fået en skoling, hvor man i alt væsentligt lærer at fortolke tingene ud fra

vesteuropæisk normsystem, og dermed er de også mere eller mindre fremmede for det grønlandske normsystem. Mens den interne sociale kontrol i Grønland i vid udstrækning også hviler på de traditionelle, i alt fald ikke vesteuropæiske, normer, bliver samfundets ramme mere og mere vesteuropæisk. Det er nok uundgåeligt, men det må uvægerligt skabe problemer, at rammen og indholdet i nogle tilfælde peger i hver sin retning. Det må så betyde, at hvad der er bedst efter forholdene i Danmark, ingenlunde behøver at være det bedste efter forholdene i Grønland.

Iøvrigt har min tilknytning til sprog- og retskrivningsudvalgets arbejde også ført med sig, at jeg deltager i det canadiske Inuit Language Commission's arbejde med sprogpolitik og retskrivningsplanlægning. Det er et meget inspirerende arbejde, hvor problematikken afviger temmelig stærkt fra den grønlandske. Denne kontakt muliggjorde også en bredere kontakt med øvrige organisationer, og en række udenlandske, især canadiske universiteter, hvor man også arbejder med lignende problematik. Vi har således fået ret omfattende kontakt med andre folk, en kontakt, som også mine kolleger har skabt, i ikke ringere grad end jeg, og naturligvis har vi „arvet“ en del af vore kontakter. Vi har såmænd inden for de sidste år modtaget et brev adresseret til professor Thalbitzer. Der har naturligvis også været en masse personlige henvendelser af interesserede folk, og mange af sådanne henvendelser bragte meget interessante samtaler med sig. I nogle til-

fælde kan det være vanskeligt at leve op til den interesse, der forventedes af en at vise frem, f. eks. når man blev anmodet om at gøre rede for sammensætningen af eskimoernes ørevoks.

Red.: Får den nye professor tid til at kaste sig over de mange for faget og for Grønland presserende opgaver, eller vil administrationen tage al din tid?

– Efter styrelsesloven behøver professoren heldigvis ikke mere at være institutleder i den gamle betydning. De faste lærere på instituttet er således nu lige gode om at dele administrationen, idet vi efter tur beklæder bestyrerposten. Det, at jeg har fået bedømt mine arbejder af et udvalg, mens mine kolleger ikke har fået det gjort, betyder jo ikke, at jeg fagligt er blevet bedre i forhold til dem. Administrationen er gået ganske god på den måde, fordi staben består af både selvstændige og samarbejdsvillige lærere og dertil en særdeles dygtig sekretær. Jeg bliver afløst i september som institutbestyrer, og skulle dermed i et par år have bedre tid til at gå i lag med problemerne. Der er nok at tage fat på, også fordi vi er nødsaget til at give den rolle, vi spiller, en kritisk analyse. Hvordan kan man fastholde „forskningens neutralitet“, når forskningsemnerne mange gange vil få politiske konsekvenser? – Hvordan kan man i specialiseringens tidsalder prøve at analysere helhederne i samfundslivet? Arne Næss og Sigmund Kvaløy i Norge har understreget behovet for generalister i specialiseringens tidsalder, men måske er der også plads til semi-generalister.